

Herstel de relatie tussen gedetineerde ouder en kind - juist in tijden van covid-19

Citation for published version (APA):

Verhagen, A., Janssen, J. H. L. J., & Claes, B. (2020). Herstel de relatie tussen gedetineerde ouder en kind - juist in tijden van covid-19. *Sancties : Tijdschrift over Straffen en Maatregelen*, 2020(5), 344-351. [77]. <https://www.recht.nl/vakliteratuur/strafrecht/artikel/494553/herstel-de-relatie-tussen-gedeteneerde-ouder-en-kind-juist-in-tijden-van-covid-19/>

Document status and date:

Published: 21/10/2020

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Document license:

Taverne

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

<https://www.ou.nl/taverne-agreement>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

pure-support@ou.nl

providing details and we will investigate your claim.

Downloaded from <https://research.ou.nl/> on date: 01 Dec. 2021

Open Universiteit
www.ou.nl

Herstel de relatie tussen gedetineerde ouder en kind – juist in tijden van COVID-19²

Sancties 2020/77

1. Inleiding

Het is niemand ontgaan dat het gevangeniswezen maatregelen heeft getroffen om het COVID-19-virus buiten haar poorten te houden. Op 13 maart 2020 zijn alle verloven van gedetineerden ingetrokken en zijn alle bezoeken (met uitzondering van de advocatuur) tijdelijk opgeschort. Deze maatregel betrof ook kinderen die tijdelijk niet op bezoek konden bij hun gedetineerde papa of mama. Een ingrijpend besluit. Met ingang van deze maatregelen is er volgens minister Sander Dekker hard gewerkt om digitale communicatie tussen gedetineerde burgers en hun sociaal netwerk (familie, etc.) tot stand te brengen. Sinds 16 juni 2020 mogen kinderen van 0 tot en met 4 jaar hun gedetineerde ouder achter plexiglas ontmoeten en met ingang van 1 augustus 2020 is dit mogelijk voor kinderen van alle leeftijden. Daarnaast heeft de Tweede Kamer op 2 juli 2020 een door de ChristenUnie ingediende motie aangenomen, die heeft geresulteerd in een proeftuin binnen vier inrichtingen waar ouders van 10 juli tot en met 10 augustus 2020 hun kinderen ook fysiek konden ontmoeten.³ Aanleiding was een brief aan de Tweede Kamer waarin door vijf grote landelijke belangenorganisaties werd opgeroepen tot een plan om de ouder-kindbezoeken op te schalen.⁴ Wat betekenen deze maatregelen nu feitelijk voor gedetineerde ouders en hun kinderen? In deze bijdrage uit de praktijk geven we een brede inkijk in hoe gedetineerde ouders en hun kinderen in tijden van het COVID-19-virus contact onderhouden. We spraken in april 2020 met vertegenwoordigers van de penitentiaire inrichtingen (PI) Dordrecht, Vught, Middelburg en Ter Peel. Om zicht te krijgen op recente ontwikkelingen zijn deze vier inrichtingen eind juli c.q. begin augustus 2020 nogmaals benaderd en is aanvullend ook gesproken met de directies van de PI Arnhem en de PI Veenhuizen. Laatstgenoemde inrichting en PI ter Peel zijn twee van de vier inrichtingen waar de proef met het uitbreiden van ouder-kind contacten heeft plaatsvonden. In tabel 1 zijn de belangrijkste kenmerken van deze inrichtingen te vinden.

De verhalen (§ 3 en 4) tonen ons welke kansen en uitdagingen er onder de huidige omstandigheden liggen om te werken aan het herstel van de relatie tussen kind en gedetineerde ouder. We presenteren die in het licht van de Europese aanbeveling (§ 2) en sluiten af met enkele overdenkingen voor de toekomst (§ 4).

1 Drs. A. (Angela) C.J. Verhagen is docentonderzoeker bij het Expertisecentrum Veiligheid [EV] van Avans Hogeschool. Zij werkt aan een proefschrift over de vader-kindrelatie gedurende detentie en heeft hiervoor een NWO-promotiebeurs toegekend gekregen.

Prof. dr. J. (Janine) H.L.J. Janssen en dr. B. (Bart) Claes, respectievelijk lector 'Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties' en lector 'Transmuraal Herstelgerecht Werken' zijn tevens werkzaam bij het EV. Prof. dr. J. Jansen is bovendien als bijzonder hoogleraar verbonden aan de OU. Dr. B. Claes en drs. A. Verhagen zijn samen met Exodus Nederland initiatiefnemers van het Expertisecentrum K I N D.

2 Dit is een aangevulde en geactualiseerde versie van het artikel dat als voorpublicatie verscheen in het Corona-dossier in de navigator van Kluwer (www.navigator.nl/thema/1179/corona-en-recht).

3 *Kamerstukken II 2019/20*, 31753, nr. 215.

4 Brief opgesteld door: Exodus Nederland, Humanitas, Gevangenzorg Nederland, Expertisecentrum K I N D en Bonjo. Zie: expertisecentrumkind.nl/wp-content/uploads/2020/06/200626-Brief-vaste-kamercommissie-JV-K-I-N-D.pdf.

Tabel 1: De voor deze bijdrage benaderde inrichtingen*

<i>inrichting</i>	<i>regime</i>	<i>populatie</i>	<i>proef uitbreiding ouder-kind contacten</i>	<i>gesprek april</i>	<i>gesprek augustus</i>
Dordrecht	hvb/gevangenis	mannen		ja	ja
Vught	hvb/gevangenis	mannen		ja	ja
Middelburg	hvb/gevangenis	mannen		ja	ja
Ter Peel	hvb/gevangenis/ moeder-kindhuis	vrouwen	ja	ja	ja
Arnhem	hvb/gevangenis	mannen		nee	ja
Veenhuizen	hvb/gevangenis/ Vadervleugel	mannen	ja	nee	ja

*Voor meer uitgebreide informatie over de inrichtingen en eventuele overige regimes zie: www.dji.nl/locaties/penitentiaire-inrichtingen/

2. Ouderschap en detentie

In *Sancties 2018/49* is uitgebreid aandacht besteed aan een belangrijke aanbeveling van de Raad van Europa aangaande het thema ouderschap en detentie.⁵ Deze aandacht is terecht, daar op een willekeurige dag in Nederland gemiddeld circa 25.000 kinderen geconfronteerd worden met de detentie van een ouder.

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat de detentie van een ouder nadelige gevolgen heeft voor alle betrokkenen. Kinderen kampen met internaliserende en externaliserende problemen zoals schooluitval, drugsgebruik, latere werkloosheid en zelfs een vroegtijdige dood.⁶ Op de langere termijn hebben deze kinderen een driemaal grotere kans om zelf antisociaal en delinquent gedrag te vertonen en een tweemaal groter risico om psychiatrische problematiek te ontwikkelen.⁷ Voor de gedetineerde ouder geldt dat verlies van sociale binding met hun kind leidt tot een hoger recidiverisico. Daartegenover staat dat het werken aan behoud van de onderlinge relatie een beschermende factor is voor zowel het kind, de gedetineerde ouder als hun sociale netwerk.⁸ Alle redenen voor Nederland om de Europese aanbeveling te implementeren.

De Europese aanbeveling dateert van 4 april 2018.⁹ Het is de eerste keer in de Europese geschiedenis dat een aanbeveling op het thema ouderschap en detentie is aanvaard. De aanbeveling is daarmee een belangrijke mijlpaal die diverse praktische implicaties voor alle Europese lidstaten heeft. Hij heeft tot doel om in beleid, praktijk en onderzoek meer aandacht tot stand te brengen voor de relatie tussen gedetineerde ouders en hun kinderen. Het streven is dat het handelen van professionals, die zowel binnen als buiten het gevangeniswezen werken met gedetineerde ouders en hun kinderen, beter afgestemd wordt op de Europese Wet- en Regelgeving. Indien we specifiek kijken naar het gevangeniswezen dan

5 J. Reef & P.M. Schuyt, Aanbeveling van de Raad van Europa aangaande kinderen van gedetineerde ouders, *Sancties 2018/12*.

6 S. van de Weijer, H.S. Smallbone & V. Bouwman, 'Parental imprisonment and premature mortality in adulthood', *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 4(2), 2018, 148-161. doi 10.1007/s40865-017-0078-1.

7 J. Murray & D.P Farrington, 'The effects of parental imprisonment on children', *Crime and Justice*, 37(1), 2008, 133-206.

8 B. Claes & A. Verhagen, 'Herstelgericht werken met kind en gedetineerde ouder', *Panopticon*, 40(2), 2019, 153.

9 Recommendation CM/Rec(2018)5 of the Committee of Ministers to Member States concerning children with imprisoned parents (Adopted by the Committee of Ministers on 4 April 2018 at the 1312th meeting of the Ministers' Deputies).

gelden er maar liefst 35 aanbevelingen over de wijze waarop tijdens de detentie rekening gehouden moet worden met kinderen.

Een ander belangrijk domein binnen de aanbeveling is gericht op de monitoring en evaluatie van een kindvriendelijk beleid. Om dit te bewerkstelligen adviseert de Raad van Europa een multidisciplinair samenwerkingsverband op te richten dat beleid en praktijk adviseert.

Als antwoord op de laatstgenoemde aanbeveling kent Nederland sinds 2018 als enige land ter wereld een landelijk Expertisecentrum K I N D, ouder en detentie.¹⁰ In datzelfde jaar hebben de inrichtingen in Leeuwarden en Veenhuizen een zogenaamde Vadervleugel (Project Gezinsbenadering) geopend.¹¹ Daarnaast zetten diverse vrijwilligersorganisaties zich al jaren in voor herstel van de ouder-kindrelatie. Je zou verwachten dat Nederland met al deze initiatieven vooroploopt in de implementatie van de aanbevelingen van de Raad van Europa. De realiteit blijkt echter weerbarstig en dit wordt pijnlijk duidelijk nu het COVID-19-virus het Nederlandse leven domineert.

3. De praktijk van COVID-19 in april 2020

Social distancing, handen wassen en de anderhalve metermaatregel zijn ook in het gevangeniswezen van toepassing. Penitentiaire inrichtingen hebben zich hiertoe te verhouden en doen binnen deze maatregelen allemaal op eigen wijze hun best om het contact tussen gedetineerde ouders en hun kinderen mogelijk te maken. De door de minister gefaciliteerde digitale communicatie speelt daarin een rol, maar er is meer.

In de PI Vught blijkt medio april 2020 de digitale communicatie nog op gang te moeten komen. Mw. Reijnders, staffunctionaris ketensamenwerking, vertelt dat er op dat moment weinig mogelijkheden zijn tot contact tussen gedetineerde vaders en hun kinderen. Er zijn veertig tablets ontvangen, maar de logistieke verdeling moet nog plaatsvinden. Ook moeten nog beslissingen genomen worden over diverse veiligheidsissues. Benadrukt wordt dat in de PI Vught, vanwege onder andere een verschil in detentieregime, niet alle vaders in aanmerking komen voor het gebruik van Skype.

Ook dhr. Van Rijckevorsel, plaatsvervangend directeur PI Dordrecht, benoemt dat de contactmogelijkheden schaars zijn. Gedetineerde vaders en hun kinderen kunnen gebruik maken van Skype, maar de frequentie en duur is beperkt. Er zijn te veel gedetineerden en te weinig tablets om aan de vraag te voldoen. Ook zijn inrichting worstelt met diverse veiligheidsvraagstukken en probeert deze al doende op te lossen. Inmiddels zijn de eerste ervaringen met videobellen positief.

In de PI's Dordrecht en Vught verlopen overige contactmogelijkheden zoals telefoneren en briefwisseling volgens de reguliere procedures. Het belkrediet van gedetineerden is opgehoogd. Ook hebben beide inrichtingen een kaartenactie van het Expertisecentrum K I N D omarmd. Geselecteerde vaders kunnen hun kind een kaartje sturen waarop deze ingekleurd teruggestuurd kan worden. Dhr. Van Rijckevorsel hoopt dat de huidige ontwikkelingen leiden tot een meer stevige inzet op herstel van de vader-kindrelatie en het faciliteren van diverse contactmogelijkheden.

In de meer kleinschalige PI Middelburg maken gedetineerde vaders en hun kinderen al sinds april gebruik van Skype. Reguliere bezoekmomenten zijn omgezet naar Skypecontacten. Plaatsvervangend directeur mw. Weijman is tevreden over hoe haar personeel en de vaders hiermee omgaan. De mogelijkheid tot videobellen is een extra

¹⁰ www.expertisecentrumkind.nl.

¹¹ www.dji.nl/themas-cijfers-en-publicaties/themas/project-gezinsbenadering/index.aspx.

communicatiemiddel bovenop al bestaande belmogelijkheden. Vanwege het beperkte aantal tablets en het verplichte toezicht kan elke gedetineerde maximaal dertig minuten videobellen.

Ondanks de beperkte duur levert het mooie verhalen op. “Een vader die voor het eerst de meisjeskamer van zijn dochter kan bewonderen, raakt je recht in je hart”, zegt mw. Weijman. Ze hoopt dat deze crisis ervoor zorgt dat gedetineerde vaders meer mogelijkheden krijgen om betrokken te zijn op het leven van hun kind. “Het ultieme doel is dat gedetineerde vaders het 10-minutengesprek met de juf van hun kinderen kunnen bijwonen.”

Mw. Wijnhoven, plaatsvervangend directeur van de vrouwengevangenis Ter Peel, vertelt dat de omschakeling van fysiek naar digitaal contact voorspoedig verliep. Alle bezoeken momenten van partners en familie zijn vervangen door Skype. Daarnaast zijn er speciale Skype-momenten uitsluitend voor gedetineerde moeders en hun kinderen. Zij wijst erop dat in de PI Ter Peel dezelfde veiligheidseisen gelden als in andere gevangenissen, maar dat de vrouwengevangenis van oudsher ingesteld is op kinderen. Ter illustratie; recent zijn moeders gefotografeerd waarna zij desgewenst de foto naar hun kind konden opsturen. Ondanks deze mogelijkheden missen moeders en kinderen elkaar. *Social distancing* maakt dat gedetineerde vrouwen dit verdriet minder goed met elkaar kunnen delen. Uit de gesprekken met de overige inrichtingen in april 2020 is niet naar voren gekomen dat gedetineerde vaders hier last van hebben.

Samenvattend kan worden gesteld dat penitentiaire inrichtingen tijdens de COVID-19-crisis zochten en zoeken naar digitale communicatiemiddelen ter vervanging van bestaande contact- en bezoekenmomenten. Ondanks het feit dat er in een zeer korte tijd 850 tablets met een veilige Skypeverbinding zijn geleverd, er 9.000 Skypeadressen zijn aangemaakt en men multidisciplinair intensief heeft samengewerkt, stuiten de inrichtingen op praktische uitdagingen die ook gerelateerd zijn aan de beperkte ervaring.¹² Digitale communicatie in de relatie tussen gedetineerde ouder en kind is al een decennium een mogelijkheid, is opgenomen als belangrijk aandachtspunt in de Europese aanbeveling, maar blijkt voor een groot deel onontgonnen terrein in de penitentiaire wereld.

4. De praktijk in augustus 2020

Het COVID-19-virus blijkt in augustus 2020 nog niet op zijn retour. Ook het gevangeniswezen moet zich nog steeds verhouden tot diverse door de overheid voorgeschreven maatregelen. Inmiddels hebben alle inrichtingen enkele maanden ervaring opgedaan met digitale communicatie en zijn de eerste berichten over de proef met meer fysiek contact tussen gedetineerde ouders en hun kinderen positief. We spraken nogmaals de vier inrichtingen van april 2020 en namens eveneens contact op met PI Veenhuizen en PI Arnhem. Wat is de huidige stand van zaken en hoe nu verder?

Alle zes gesproken inrichtingen geven aan dat in tijden van COVID-19 het werken aan veiligheid, re-integratie en herstel, op gespannen voet staat met de fysieke en mentale gezondheid van de gedetineerden en het personeel werkzaam in de penitentiaire inrichtingen. Zolang het COVID-19-virus domineert, staan de inrichtingen voor verschillende uitdagingen en het werken aan behoud van de ouder-kindrelatie, ook met het oog op de re-integratie, is er daar één van. De inzet van Skype is tot op heden een belangrijk instrument om contact tussen gedetineerde ouders en hun kinderen mogelijk te maken. Het betreft een landelijke voorziening, waarbij op moment van schrijven elke inrichting zelf

12 S. Stehmann, afdeling communicatie van DJI, Persoonlijke communicatie, 17 augustus 2020.

de frequentie en de tijdsduur bepaalt. Zo kan men in PI Dordrecht tweemaal per week een half uur Skypen. Een deel van de bezoekerszaal is speciaal ingericht voor Skypecontact, aldus dhr. Van Rijckevorsel. Hierdoor kunnen meerdere gevangenen tegelijkertijd gebruik maken van videobellen.

Mw. Weijman van PI Middelburg vertelt dat ook in haar gevangenis op deze manier en met deze frequentie wordt gewerkt. Wel is de duur per keer korter, daar het reguliere dagprogramma weer draait. In de PI Vught heeft het dertien weken geduurd alvorens Skype mogelijk was. Mw. Reijnders geeft aan dat gedetineerden inmiddels eenmaal per week kunnen Skypen met het thuisfront. Naast videobellen draait in de PI Vught sinds kort ook het 'Vader-Leest-Voor-Project' van Humanitas.

Dhr. Molleman, directeur van PI Arnhem, beaamt dat gedetineerden graag gebruik maken van Skype. Aanvankelijk konden vaders en hun kinderen 1 à 2 uur per week Skypen. Nu de PI weer het normale dagritme volgt, is deze mogelijkheid teruggebracht naar een kwartier per week op inschrijving. De nieuwe plaatsvervangend directeur van PI Ter Peel, dhr. Schreurs, legt uit dat de tablets zich op de woonafdelingen bevinden en dat moeders op vastgestelde momenten onder toezicht kunnen videobellen met hun kinderen. De Vadvleugel in Veenhuizen beschikte voor COVID-19 al over de nodige infrastructuur voor videobellen, daar de deelnemende gedetineerde vaders sinds de start van het project met hun kinderen Skypen wanneer dat uitkomt. Mw. De Groot licht toe dat vaders hun kinderen Skypen om samen te lunchen, welterusten te wensen of om een gezamenlijke activiteit te ondernemen. Er is sprake van maatwerk, waarbij gekeken wordt naar wat het kind nodig heeft. Inmiddels is deze infrastructuur voor videobellen uitgebreid, zodat ook gedetineerde vaders op andere afdelingen contact met hun kinderen kunnen onderhouden. Ook heeft Veenhuizen in deze tijd gebruik gemaakt van het project 'Kindercadeau' van Gevangenzorg waarbij gedetineerde vaders een cadeau voor hun kind konden aanvragen. Mw. De Groot benoemt dat er een intensieve samenwerking is met lector Eric Blaauw van de Hanzehogeschool. Er loopt een promotieonderzoek naar het effect van meer aandacht voor de vader-kindrelatie op het voorkomen van problemen bij kinderen van gedetineerde vaders. Ook de effecten van de COVID-19-maatregelen worden in dit onderzoek meegenomen.

In alle inrichtingen overheerst de indruk dat alle betrokkenen videobellen op prijs stellen. Het geeft de mogelijkheid het kind in zijn thuissituatie te ontmoeten en meerdere mensen tegelijkertijd te zien en te spreken. Dhr. Van Rijckevorsel (PI Dordrecht) geeft aan dat het voor sommige gezinnen ook minder belastend is, daar er geen reistijd en extra kosten worden gemaakt. Alle inrichtingen geven aan dat digitale communicatie niet meer is weg te denken uit het gevangeniswezen en dat het een welkome aanvulling vormt op het reguliere bezoek. Wel blijken er veel technische en verbingsproblemen te zijn. Dit leidt tot frustraties onder gedetineerde ouders en hun kinderen. Mw. Reijnders (PI Vught) geeft als illustratie dat Skype niet werkte in het weekend van Vaderdag, waardoor veel kinderen en hun gedetineerde vaders elkaar tot groot verdriet niet konden bereiken. Ondanks de technische problemen geeft een groot aantal van de gedetineerde vaders in Vught de voorkeur aan videobellen boven bezoek achter plexiglas, aldus mw. Reijnders. Zij vertelt dat op drie afdelingen een enquête is uitgezet onder gedetineerde vaders met de vraag hoe zij het ouder-kindcontact in tijden van COVID-19 ervaren. De enquête is door 30 vaders ingevuld en zij geven allen aan dat ze minder contact met hun kinderen hebben dan normaliter en dat er soms geen contact tot stand is gekomen. De vaders geven ook aan vaker te willen Skypen, maar in verband met de spanningsboog van het kind maximaal twintig minuten per keer.

Op de vraag hoe om wordt gegaan met bezoek achter plexiglas wordt wisselend gereageerd. Mw. Weijman maakt kenbaar dat ze vaders adviseert om geen gebruik te maken van deze mogelijkheid. Kinderen tot 4 jaar moeten volgens de richtlijnen verplicht een uur op de schoot van hun begeleider (meestal de moeder) zitten en dit werkt niet. Voor vaders die toch van deze mogelijkheid gebruik willen maken, zijn kaartjes ontwikkeld die zij zelf naar hun kinderen opsturen. Op deze kaartjes staat een link naar een filmpje waarin uitleg wordt gegeven wat kinderen tijdens hun bezoek kunnen verwachten.

Op deze manier hoopt men in PI Middelburg kinderen enigszins voor te bereiden op zowel de hygiënemaatregelen als het bezoek achter plexiglas. Daarnaast is er speelgoed en zijn er kleurplaten in de bezoekruimte aanwezig.

Dhr. Molleman vertelt dat de PI Arnhem veel verzoeken van vaders voor contact met hun kinderen heeft ontvangen, evenals klachten over het ontbreken van contact. Vaders die hun kinderen achter plexiglas willen ontmoeten, wordt geadviseerd daar goed over na te denken. Indien vaders toch gebruik maken van deze mogelijkheid zijn ze vaak hevig teleurgesteld vanwege het gebrek aan fysiek contact. Om het contact achter plexiglas toch enigszins te ondersteunen, heeft ook PI Arnhem speelgoed aangeschaft dat elk kind nadien mee naar huis mag nemen. Naast het faciliteren van bezoek heeft een medewerker moeders gevraagd activiteiten van hun kinderen te filmen en deze naar de PI te mailen, zodat vaders toch enigszins betrokken blijven op hun kinderen. Het bekijken van deze filmpjes was voor vaders zeer emotioneel en heeft tot mooie gesprekken over ouderschap geleid, aldus dhr. Molleman.

In de PI Veenhuizen vormen de gedetineerde vaders op de Vadervleugel een hechte groep en er wordt onderling veel gesproken over het gemis van hun kinderen als gevolg van de COVID-19-maatregelen. Samen met de inrichting, ketenpartners en hun kinderen hebben gedetineerde vaders zich vanaf het begin van de 'lockdown' ingezet om het belang van kinderen steeds centraal te houden. Mw. De Groot wijst erop dat men op de Vadervleugel per definitie kinderen vooropstelt, er altijd sprake is van maatwerk en er gedacht wordt in creatieve oplossingen om de vader-kindrelatie te bevorderen. Deze manier van werken is tijdens COVID-19 niet anders geweest.

In deze periode waarin strenge COVID-19-maatregelen centraal staan, gaan alle ontwikkelingen om te werken aan herstel van de gedetineerde burger op de achtergrond door. In de PI Dordrecht is een werkgroep druk bezig om het Ouders, Kinderen en Detentieprogramma (OKD) weer op te starten.¹³ Dhr. Van Rijckevorsel vertelt dat de inrichting klaar staat om gedetineerde vaders en hun kinderen elkaar weer fysiek te laten ontmoeten. Dit geldt overigens ook voor de andere inrichtingen. Dhr. Van Rijckevorsel verwacht dat in zijn inrichting de huidige vorm van het OKD zal veranderen, er meer maatwerk geleverd wordt, en er structureel op woensdagmiddag vader-kindcontact mogelijk wordt. Hij benadrukt dat binnen de PI Dordrecht het herstel van de vader-kindrelatie per definitie hoog op de agenda staat. Om deze reden is de inrichting, evenals de PI Vught, twee jaar geleden een vijfjarige samenwerking aangegaan met lector Bart Claes van Avans Hogeschool.

In PI Ter Peel, een van de vier proeflocaties voor uitbreiding van het ouder-kindcontact, is de huidige bezoekruimte meer huiselijk ingericht. Er kunnen maximaal twee moeders tegelijkertijd gebruik maken van deze ruimte, waarbij elke moeder maximaal één kind per keer kan ontvangen. Moeders met meerdere kinderen schrijven vaker in. Kinderen en hun verzorgers vullen vooraf een vragenlijst in en wassen goed hun handen bij binnenkomst. De ontmoeting tussen moeders en hun kinderen is hartverwarmend, aldus dhr. Schreurs. Ook in PI Veenhuizen is het OKD in het kader van de proef weer opgestart en waren de

13 Zie voor meer informatie over OKD: www.exodus.nl/okd.

ontmoetingen emotioneel, daar sommige kinderen hun vader een half jaar niet hadden gezien. Het aantal meldingen van gedetineerde vaders was groot en men moest het OKD op locatie Esserheem over twee dagen verdelen. Ook op locatie Norgerhaven heeft tweemaal een OKD plaatsgevonden. De ontmoetingen vonden alle buiten plaats en de vaders was conform het gedachtengoed van de Vadervleugel een actieve rol toebedeeld om kinderen vooraf te informeren over de regels en het checken van hun gezondheid. Enkele vaders boden vrijwillig aan na het bezoek zelf 14 dagen in quarantaine te gaan, maar dit is niet nodig geweest.

Mw. De Groot benadrukt dat in Veenhuizen de plannen klaarliggen om bezoek in de familie kamer en op de Vadervleugel weer mogelijk te maken: “Het hele concept van de Vader vleugel is erop gericht de nadelige effecten van de ouderdetentie op het kind te minimaliseren en daarbij hoort het elkaar kunnen aanraken en knuffelen”.

5. Conclusie en aanbevelingen

Inmiddels heeft minister Sander Dekker medio augustus besloten dat ouder-kindcontacten in alle Nederlandse inrichtingen weer opgestart mogen worden en hebben meerdere inrichtingen kenbaar gemaakt het aantal OKD's te verdubbelen en/of de reguliere contactmomenten uit te breiden. Dat is een goed bericht. Tegelijkertijd is het opvallend dat kinderen hun grootouders in het verpleeghuis alweer een tijdje mochten bezoeken, maar er een motie voor nodig was om minister Sander Dekker na te laten denken over het verruimen van het bezoek van kinderen aan hun ouders in PI's. Het illustreert dat herstel van de relatie tussen gedetineerde ouders en hun kinderen nog geen gemeengoed is en dat het aan de inzet van betrokken sleutelfiguren ligt óf en hoe er hieraan gewerkt wordt. Het doet deugd te horen dat de proef in de vier inrichtingen goed is verlopen en dat alle inrichtingen waarmee contact is geweest, klaar staan om het fysieke contact tussen gedetineerde ouders en hun kinderen op te starten of uit te breiden. Echter, het werken aan herstel van de ouder-kindrelatie omvat meer en blijkt een lastig onderwerp te zijn. De COVID-19-pandemie maakt expliciet dat het Nederlands gevangeniswezen nog een traject heeft af te leggen om inhoudelijk, methodisch en praktisch een professioneel handelingskader voor het herstel van de ouder-kind relatie uit te werken. Het gevangeniswezen is, wellicht met uitzondering van de vrouwengevangenis en de Vadervleugel, eenvoudigweg nog te weinig gericht op kinderen van gedetineerde burgers.

We denken dat het wenselijk en mogelijk is om de COVID-19-crisis, conform de oorspronkelijke Latijnse betekenis van het woord *crisis*, op te pakken als een keerpunt. Een mogelijkheid tot verandering om vanaf heden de Europese aanbeveling te implementeren en daarmee het belang van het kind centraal te stellen. Ontwikkel en implementeer een integrale kindgerichte aanpak en gebruik daarbij de huidige ervaringen en creatieve oplossingen als inspiratiebron.¹⁴ Leer als inrichtingen van elkaars initiatieven en ondersteun gedetineerde ouders in het herstel van de relatie met hun kinderen. Videobellen is een nieuwe mogelijkheid om te werken aan het herstel van de ouder-kindrelatie, maar mag uiteraard nooit het fysieke contact dat noodzakelijk is voor een gezonde ontwikkeling van het kind vervangen.¹⁵ Onderwijs het gevangenispersoneel én gedetineerde ouders over de ontwikkelingsbehoeften van kinderen, over hun rechten en de impact die detentie op hen heeft. Effectueer de Europese aanbeveling, zodat gedetineerde ouders nog dit jaar

¹⁴ Zie ook: expertisecentrumkind.nl/2020/06/22/tools-voor-contact-bij-video-calls-en-bezoek-achter-plexiglas/.

¹⁵ Zie ook: www.dekinderombudsman.nl/ik-heb-een-vraag-over/corona/stappenplan-afweging-contact-kinderen-ouders-corona.

een 10-minutengesprek met de juf van hun kind kunnen voeren. Investeer daarnaast in multidisciplinaire samenwerkingen met professionals binnen en buiten de inrichting. En tot slot, verricht onderzoek naar de implementatie van een professioneel handelingskader gericht op het behoud en/of herstel van de ouderrol van gedetineerden. Laten we samen voortborduren op de kansen die zich nu voordoen.